

Petikån - NRO24033 Areal: 3 160 ha **Kartblad: 23J**

Kommun: Norsjö, Skellefteå

Riksvärde: Vattendrag, geovetenskap, flora, äng, fauna

Petikån mynnar i Skellefteälven ca 70 km från kusten. Ån har ett meandrande lopp genom ett mosaiklandskap av tallhedar och myrar. Området är måttligt kuperat och saknar i huvudsak inslag av brantare berg. Endast vid Petiknäs, vid åns inflöde i Skellefteälven, är höjdskillnaden högre. Isälvsedimenten bildar i höjd med Svansele dammängar ett mäktigt HK-delta som är närmare 3 km² stort, i vilken Petikån i den sydvästra kanten, slingrar sig fram i en några hundra meter bred ränna. Närmast nedströms deltat följer sandavlagringar som delvis är genomskurna av en lång meandersträcka utan högre brinkar, men med talrika övergivna älvslingor s k korvsjöar. En mindre rest av HK-deltat finns kvar upp mot Skansberget. Denna rest påverkas av aktiva erosionsprocesser. Nere vid Petiknäs finns mäktiga isälvsavlagringar av komplex natur, troligen avsatta efter hastiga och kraftiga vattenflöden. Vid Svansele, nedströms HK-deltat är de geologiska formationerna i stort sett orörda. Skansberget, som har varit hårt utsatt av glacial erosion, har en säregen och intressant utformning av en kursudal uppe på berget. En stor del av myrarna längs ån har nyttjats som slåttermarker och innehåller framträdande exempel på både silängar och dammängar. Flera olika bevattningssystem anlades för att öka skördevolymen, men då hävden upphörde började en igenväxning av bl.a. viden, och de hävdgynnade växtarterna och växtsamhällena missgynnades. Samtidigt förföll bevattningsanläggningarna. Idag har silängs- och dammängs-anläggningarna vid Rörträsk respektive Svansele delvis restaurerats. Djurlivet längs ån är rikt på bl.a. rastande och häckande fåglar och det finns ett bra bestånd av harr i ån. **Rörträsk by** har kulturminnesförklarade silängar som delvis är restaurerade. Växtsamhällena i de hävdade silängarna domineras av örtrika friskoch fuktängar. Bland hävdgynnade växter märks slåtterblomma, ormot, fjällskära och stagg. Naturreservatet **Svansele dammängar** i Petikåns dalgång, utgör ett vidsträckt område av våtslättermarker där den vattenståndsreglering som är typisk för en dammäng har restaurerats. Dammängen är unik eftersom den idag är den enda i landet som fortfarande hävdas. Reservatet omges av sedimentavlagringar, främst sand och grovmo. Petikån har skurit sig ned genom sedimenten och på sina ställen bildat vackra nipor. I reservatets norra del är sedimenten i stort sett borteroderade och ån rinner fram över blockmark. Floran utgörs mestadels av fuktig till våt högstarräng. Det är blåtåtel och norrlandsstarr som dominerar med inslag av bl.a. sjöfräken, kabbeleka och trådtåg. Området omges av tallhedar med glest fältskikt och renlavdominerat bottenskikt. Sumpskogar med framför allt glasbjörk finns i begränsad omfattning. Större delen av ängarna är fuktängar dominerade av grenrör med inslag av örter, främst älggräs. Videsnår har brett ut sig på delar av de fuktängar där slåtter inte genomförs. På våtare partier är högstarrvegetation, vanligen av flask- och norrlandsstarr, dominerande. På riktigt blöta partier, särskilt närmast ån, breder sjöfräken ut sig. I själva ån finns vattenvegetation av gräsnate, gul näckros, hårslinga och sköldbladsmöja. Djurlivet i området är rikt. På vintern betar renar på hedarna. Älg har också goda betesmarker här. På våren utnyttjas de översvammade ängarna av rastande flyttfåglar. Under sommaren häckar både änder, vadare och småfåglar i området.